

Parochie cursus digitaal: *Sociale Leer: Social media*

Themagebied 7. Media en communicatie

(auteur: Huub Flohr)

Overzicht programma videopresentaties

Sociale leer 54: <i>Social media</i>	Sociale leer 2: <i>Vrijheid van meningsuiting</i>	Sociale leer 19: <i>Openbaarheid van bestuur</i>
Sociale leer 26: <i>Belang van de journalistiek</i>	Sociale leer 29: <i>Evangelisatie en inculturatie</i>	Sociale leer 38: <i>Grenzen aan wetenschappelijk onderzoek</i>

*= in de planning

Sociale leer video 54: *Social media*

Onze huidige tijd is niet meer los te denken van de social media, aldus pastor Flohr. Dat is een goede reden om in te gaan op hoe het kerkelijk leergezag daarover denkt. Daartoe gaat hij te rade bij verschillende bijdragen van paus Benedictus XVI resp. Franciscus.

Fundamenteel is wat **paus Benedictus** schreef bij gelegenheid van de **Wereldcommunicatiedag op 2 juni 2011**:

“Beste broeders en zusters,

Ter gelegenheid van de 45e Werelddag van de sociale communicatie wil ik graag enkele reflecties delen die gemotiveerd zijn door een fenomeen dat kenmerkend is voor onze tijd: de opkomst van internet als communicatienetwerk. Het is een steeds algemenere opvatting dat, net zoals de Industriële Revolutie destijds een diepgaande transformatie in de samenleving teweegbracht door de veranderingen die zij introduceerde in de productiecycli en de levens van arbeiders, zo ook de radicale veranderingen die vandaag de dag plaatsvinden in de communicatie leiden tot belangrijke culturele en sociale ontwikkelingen. De nieuwe technologieën veranderen niet alleen de manier waarop we communiceren, maar ook de communicatie zelf, zozeer zelfs dat je zou kunnen zeggen dat we een periode van enorme culturele verandering doormaken. Deze manier om informatie en kennis te verspreiden brengt een nieuwe manier van leren en denken voort....

In de digitale wereld betekent het doorgeven van informatie steeds meer het bekendmaken ervan binnen een sociaal netwerk waar kennis wordt gedeeld in de context van persoonlijke uitwisselingen. Het duidelijke onderscheid tussen producent en consument van informatie wordt gerelativeerd en communicatie verschijnt niet alleen als een uitwisseling van gegevens, maar ook als een vorm van delen. Deze dynamiek heeft bijgedragen aan een nieuwe waardering van communicatie zelf, die in de eerste plaats wordt gezien als dialoog, uitwisseling, solidariteit en het creëren van positieve relaties. Aan de andere kant staat dit in contrast met de beperkingen die kenmerkend zijn voor digitale communicatie: de eenzijdigheid van de interactie, de neiging om slechts enkele delen van de innerlijke wereld te communiceren, het risico een vals beeld van zichzelf op te bouwen, dat een vorm van zelfgenoegzaamheid kan worden.

Vooral jonge mensen ervaren deze verandering in de communicatie, met alle zorgen, uitdagingen en creativiteit die kenmerkend zijn voor degenen die met enthousiasme en nieuwsgierigheid openstaan voor nieuwe ervaringen in het leven. Hun steeds grotere betrokkenheid bij het publieke digitale forum, gecreëerd door de zogenaamde sociale netwerken, helpt nieuwe vormen van interpersoonlijke relaties tot stand te brengen, beïnvloedt het zelfbewustzijn en roept daarom onvermijdelijk vragen op, niet alleen over hoe goed te handelen, maar ook over de authenticiteit van wie je bent. Het betreden van cyberspace kan een teken zijn van een authentieke zoektocht naar persoonlijke ontmoetingen met anderen, op voorwaarde dat er aandacht wordt besteed aan het vermijden van gevaren zoals het opsluiten in een soort parallel bestaan, of overmatige blootstelling aan de virtuele wereld. In de zoektocht naar delen, naar 'vrienden' ligt de uitdaging om authentiek en trouw te zijn."

Binnen dit kader van social media moet de kerk ook haar verkondiging van de blijde boodschap plaatsen. Daarover zegt de paus:

"Ook in het digitale tijdperk wordt iedereen geconfronteerd met de behoefte aan authenticiteit en reflectie. Bovendien laat de dynamiek die inherent is aan de sociale netwerken zien dat een persoon altijd betrokken is bij wat hij of zij communiceert. Wanneer mensen informatie uitwisselen, delen ze ook al zichzelf, hun kijk op de wereld, hun hoop en hun idealen. Hieruit volgt dat er een christelijke manier bestaat om aanwezig te zijn in de digitale wereld: deze neemt de vorm aan van communicatie die eerlijk en open is, verantwoordelijk en met respect voor anderen. Het Evangelie verkondigen via de nieuwe media betekent niet alleen het inbrengen van uitdrukkelijk religieuze inhoud in verschillende mediaplatforms, maar ook het consistent getuigen, in het eigen digitale profiel en in de manier waarop men keuzes, voorkeuren en oordelen communiceert die volledig in overeenstemming zijn met het Evangelie, ook al wordt er niet specifiek over gesproken. Bovendien geldt ook in de digitale wereld dat een boodschap niet kan worden verkondigd zonder een daarmee overeenkomend getuigenis van degene die de boodschap verkondigt. In deze nieuwe omstandigheden en met deze nieuwe uitdrukkingvormen zijn christenen opnieuw geroepen om een antwoord te bieden aan iedereen die vraagt naar een reden voor de hoop die in hen leeft (vgl. 1 Petr. 3:15)."

Deze positieve benadering wordt door **paus Franciscus** gedeeld in zijn boodschap op **Wereldcommunicatiedag** drie jaar later. Hij schrijft op **1 juni 2014**:

"Today we are living in a world which is growing ever "smaller" and where, as a result, it would seem to be easier for all of us to be neighbours. Developments in travel and communications technology are bringing us closer together and making us more connected, even as globalization makes us increasingly interdependent. Nonetheless, divisions, which are sometimes quite deep, continue to exist within our human family. On the global level we see a scandalous gap between the opulence of the wealthy and the utter destitution of the poor. Often we need only walk the streets of a city to see the contrast between people living on the street and the brilliant lights of the store windows. We have become so accustomed to these things that they no longer unsettle us. Our world suffers from many forms of exclusion, marginalization and poverty, to say nothing of conflicts born of a combination of economic, political, ideological, and, sadly, even religious motives.

In a world like this, media can help us to feel closer to one another, creating a sense of the unity of the human family which can in turn inspire solidarity and serious efforts to ensure a more dignified life for all. Good communication helps us to grow closer, to know one another better, and ultimately, to grow in unity. The walls which divide us can be broken down only if we are prepared to listen and learn from one another. We need to resolve our differences through forms of dialogue which help us grow in understanding and mutual respect. A culture of encounter demands that we be ready not only to give, but also to receive. Media can help us greatly in this, especially nowadays, when the

networks of human communication have made unprecedented advances. The internet, in particular, offers immense possibilities for encounter and solidarity. This is something truly good, a gift from God."

De paus benadrukt het positieve karakter van de social media maar maakt ook zijn kritische kanttekeningen:

"It is not enough to be passersby on the digital highways, simply "connected"; connections need to grow into true encounters. We cannot live apart, closed in on ourselves. We need to love and to be loved. We need tenderness. Media strategies do not ensure beauty, goodness and truth in communication. The world of media also has to be concerned with humanity, it too is called to show tenderness. The digital world can be an environment rich in humanity; a network not of wires but of people. The impartiality of media is merely an appearance; only those who go out of themselves in their communication can become a true point of reference for others. Personal engagement is the basis of the trustworthiness of a communicator. Christian witness, thanks to the internet, can thereby reach the peripheries of human existence."

De insteek van een persoonlijk engagement komt een paar jaar later nog centraler als de paus het thema van de barmhartigheid van het jubeljaar als volgt opneemt in zijn boodschap op

Wereldcommunicatiedag 24 januari 2016:

"Emails, text messages, social networks and chats can also be fully human forms of communication. It is not technology which determines whether or not communication is authentic, but rather the human heart and our capacity to use wisely the means at our disposal. Social networks can facilitate relationships and promote the good of society, but they can also lead to further polarization and division between individuals and groups. The digital world is a public square, a meeting-place where we can either encourage or demean one another, engage in a meaningful discussion or unfair attacks. I pray that this Jubilee Year, lived in mercy, "may open us to even more fervent dialogue so that we might know and understand one another better; and that it may eliminate every form of closed-mindedness and disrespect, and drive out every form of violence and discrimination" (Misericordiae Vultus, 23). The internet can help us to be better citizens. Access to digital networks entails a responsibility for our neighbour whom we do not see but who is nonetheless real and has a dignity which must be respected. The internet can be used wisely to build a society which is healthy and open to sharing.

Communication, wherever and however it takes place, has opened up broader horizons for many people. This is a gift of God which involves a great responsibility. I like to refer to this power of communication as "closeness". The encounter between communication and mercy will be fruitful to the degree that it generates a closeness which cares, comforts, heals, accompanies and celebrates. In a broken, fragmented and polarized world, to communicate with mercy means to help create a healthy, free and fraternal closeness between the children of God and all our brothers and sisters in the one human family."

Een verdere dimensie snijdt hij aan als hij op **24 januari 2019** bij gelegenheid van **Wereldcommunicatiedag** het volgende zegt:

"Ever since the internet first became available, the Church has always sought to promote its use in the service of the encounter between persons, and of solidarity among all. With this Message I would like to invite you once again to reflect on the foundation and importance of our being-in-relation and to

rediscover, in the vast array of challenges of the current communications context, the desire of the human person who does not want to be left isolated and alone.

The metaphors of the net and community

Today's media environment is so pervasive as to be indistinguishable from the sphere of everyday life. The Net is a resource of our time. It is a source of knowledge and relationships that were once unthinkable. However, in terms of the profound transformations technology has brought to bear on the process of production, distribution and use of content, many experts also highlight the risks that threaten the search for, and sharing of, authentic information on a global scale. If the Internet represents an extraordinary possibility of access to knowledge, it is also true that it has proven to be one of the areas most exposed to disinformation and to the conscious and targeted distortion of facts and interpersonal relationships, which are often used to discredit."

Het verbindende van de social media veronderstelt gemeenschap, maar daarbij zet de paus een kritische kanttekening:

"From an anthropological point of view, the metaphor of the net recalls another meaningful image: the community. A community is that much stronger if it is cohesive and supportive, if it is animated by feelings of trust, and pursues common objectives. The community as a network of solidarity requires mutual listening and dialogue, based on the responsible use of language.

Everyone can see how, in the present scenario, social network communities are not automatically synonymous with community. In the best cases, these virtual communities are able to demonstrate cohesion and solidarity, but often they remain simply groups of individuals who recognize one another through common interests or concerns characterized by weak bonds. Moreover, in the social web identity is too often based on opposition to the other, the person outside the group: we define ourselves starting with what divides us rather than with what unites us, giving rise to suspicion and to the venting of every kind of prejudice (ethnic, sexual, religious and other). This tendency encourages groups that exclude diversity, that even in the digital environment nourish unbridled individualism which sometimes ends up fomenting spirals of hatred. In this way, what ought to be a window on the world becomes a showcase for exhibiting personal narcissism.

The Net is an opportunity to promote encounter with others, but it can also increase our self-isolation, like a web that can entrap us. Young people are the ones most exposed to the illusion that the social web can completely satisfy them on a relational level. There is the dangerous phenomenon of young people becoming "social hermits" who risk alienating themselves completely from society. This dramatic situation reveals a serious rupture in the relational fabric of society, one we cannot ignore."

Om het gevaar van exclusieve gemeenschap en zelfisolatie in het gebruik van social media tegen te gaan is een ander beeld nodig:

"A possible answer can be drawn from a third metaphor: that of the body and the members, which Saint Paul uses to describe the reciprocal relationship among people, based on the organism that unites them. "Therefore, putting away falsehood, speak the truth, each to his neighbour, for we are members one of another" (Eph 4:25). Being members one of another is the profound motivation with which the Apostle invites us to put away falsehood and speak the truth: the duty to guard the truth springs from the need not to belie the mutual relationship of communion. Truth is revealed in communion. Lies, on the other hand, are a selfish refusal to recognize that we are members of one body; they are a refusal to give ourselves to others, thus losing the only way to find ourselves."

De aldus begrepen gemeenschap wortelt in het fundament van ons geloof in God als de drieëne God:

“Communion in the image of the Trinity is precisely what distinguishes the person from the individual. From faith in God who is Trinity, it follows that in order to be myself I need others. I am truly human, truly personal, only if I relate to others. In fact, the word “person” signifies the human being as a “face”, whose face is turned towards the other, who is engaged with others. Our life becomes more human insofar as its nature becomes less individual and more personal; we see this authentic path of becoming more human in one who moves from being an individual who perceives the other as a rival, to a person who recognizes others as travelling companions.”

Precies deze zorg om een persoonlijk communicatie spreekt uit een tweetal toespraken aan jonge mensen. De eerste is een **gesprek met scholieren op een katholieke school in Athene op 6 december 2021**. De paus spreekt aldus tot een scholiere:

“In this regard, Ioanna, you mentioned a third person who was very important in your life: a religious sister who showed you the joy “of seeing life as service”. I want to stress this: seeing life as service. How true it is: serving others is the path to true joy! Helping others is not for losers, but for winners; it is the way to bring about something truly new in history. I am told that in Greek, the same word can mean “new” and “young”. Service is the newness of Jesus; service, dedication to others is the newness that makes life ever youthful. Do you want to do something new in life? Do you want to stay youthful? Then don’t settle for posting a few tweets. Don’t settle for virtual encounters; look for real ones, especially with people who need you. Don’t look for visibility, but for those who are invisible in our midst. That is new, even revolutionary. Going out of ourselves to encounter others. For if you live imprisoned within yourself, you will never encounter others, you will never know what it means to serve. Service is the noblest kind of act, greater than an individual: serving others. Many people today are constantly using social media, but are not themselves very social: they are caught up in themselves, prisoners of the cell phone in their hand. What appears on the screen is not the reality of other persons: their eyes, their breath and their hands. The screen can easily become a mirror, where you think you are looking at the world, but in reality you are all alone before a virtual world full of appearances, of photos dressed up to look always beautiful and acceptable. Yet how beautiful it is simply to be together with other people, to discover the newness of others! Speak with others, cultivate the mystique of togetherness, the joy of sharing, the enthusiasm of serving!”

Jonge mensen lopen het gevaar om in een virtuele wereld te blijven steken, die niet anders is dan een spiegel van zichzelf. Op een ander wijze houdt de paus het voor aan de jongeren op de **Wereldjongerendag in Lissabon op 3 August 2023**:

“Dear friends, if God calls you by name, it means that for God none of us is a number, but a face and a heart. I would like each of you to remember that many people know your name, yet they do not call you by name. Certainly your name is known, it appears on social networks and is processed by algorithms that associate it with likes and preferences, all of which is useful for market research, yet it does not begin to approach you in your uniqueness. How many wolves hide behind smiles of false goodness, saying that they know you, though they do not love you. They insist that they believe in you and promise that you will become someone, but then abandon you when you no longer matter. These are the illusions of the virtual world and we must be careful not to let ourselves be deceived, for many realities that attract us and promise happiness are later shown to be what they really are: soap bubbles, superfluous things that we don’t need and that leave us empty inside. Let me tell you: Jesus

is not like that. He trusts you, each of you, each of us, because each of us matters to him, each one of you matters to him. That is how Jesus is."

De positieve benadering en omgang met social media als middel tot gemeenschap en tot verkondiging van het evangelie heeft dus wel behoedzaamheid nodig en vereist een kritisch en relativerend gebruik.

Vragen tot verdieping of ter onderlinge uitwisseling:

- *Welke plaats neemt het gebruik van social media in uw eigen leven en in dat van de parochie in?*
- *Noem en beschrijf drie positieve kanten en drie gevaren van het gebruik van social media.*
- *Wat betekent de toegang tot de media voor gelijke en ongelijke kansen voor mensen in de samenleving?*